

SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Satversmes tiesas tiesnešu

Jautrītes Briedes un Veronikas Krūmiņas

ATSEVIŠKĀS DOMAS

Rīgā 2025. gada 3. jūnijā

lietā Nr. 2024-20-01

„Par Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atļaišanas likuma 1. un 4. panta un Pašvaldības domes vēlēšanu likuma 1. panta trešās daļas 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 101. pantam”.

Satversmes tiesa 2025. gada 20. maijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2024-20-01 (turpmāk – Spriedums) un atzina Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības domes atļaišanas likuma 1. pantu (turpmāk – apstrīdētā norma) par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 101. pantam.

Piekrītam Spriedumā secinātajam, ka apstrīdētā norma, ar kuru tika atļaiستا Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības dome, jo tā bija pieļāvusi būtiskus pašvaldības budžeta izstrādi un apstiprināšanu regulējošo normatīvo aktu pārkāpumus, atbilst Satversmes 1. un 101. pantam.

Taču nepiekrītam Spriedumā noteiktajai apstrīdētās normas satversmības izvērtēšanas metodoloģijai. Proti, uzskatām, ka Satversmes tiesai nebija jāvērtē tas, vai konkrētajos apstākļos pašvaldības domes atļaišana kā pašvaldības darbības tiesiskuma pēckontroles līdzeklis bija nepieciešama demokrātiskā tiesiskā valstī (*sk. Sprieduma 18. punktu*).

Pašvaldību likuma 70. panta pirmajā daļā likumdevējs ir noteicis tos gadījumus, kad Saeima ar likumu var atļaut pašvaldības domi. Tātad likums par

pašvaldības domes atlaišanu var tikt pieņemts tikai tad, ja īstenojas kāds no Pašvaldību likumā noteiktajiem gadījumiem.

Saskaņā ar Pašvaldību likuma 70. panta otro daļu likumprojektu par domes atlaišanu Ministru kabinets iesniedz Saeimai pēc savas iniciatīvas vai pamatojoties uz ģenerālprokurora priekšlikumu. Proti, vispirms tieši Ministru kabinets veic juridisko vērtējumu tam, vai pastāv kāds no pašvaldības domes atlaišanas priekšnoteikumiem.

Savukārt, ja kāds no šiem priekšnoteikumiem ir īstenojies, Saeimai, pamatojoties uz Ministru kabineta veikto juridisko vērtējumu un īstenojot tautas politisko gribu likumu pieņemšanā, ir politiskā novērtējuma brīvība attiecībā uz to, vai konkrētajā gadījumā pašvaldības domes pieļautie pārkāpumi ir tik būtiski, ka ir nepieciešams pieņemt likumu par pašvaldības domes atlaišanu. Tas nozīmē, ka, vērtējot pārkāpumu būtiskumu, kas ir plaši interpretējams jēdziens, Saeima var izšķirties domi atlaist vai neatlaist. Uz Saeimas politisko novērtējuma brīvību norāda arī Pašvaldību likuma 70. panta pirmās daļas gramatiskā interpretācija – Saeima “var” atlaist, nevis tā “atlaiž” domi.

Tas gan nenozīmē, ka pašvaldības domes atlaišanai nav jābūt samērīgam pašvaldības domes darbības tiesiskuma pēckontroles līdzeklim, kā to paredz arī Eiropas vietējo pašvaldību hartas 8. panta 3. punkts. Tomēr uzskatām, ka Pašvaldību likuma 70. panta pirmajā daļā likumdevējs jau ir noteicis tos gadījumus, kuriem iestājoties, ir uzskatāms, ka pašvaldības domes atlaišana ir samērīgs un nepieciešams līdzeklis aizsargājamo interešu nodrošināšanai. Turklāt Saeima nevar savu novērtējuma un rīcības brīvību izmantot patvaļīgi, proti, pretēji vispārējiem tiesību principiem un citām Satversmes normām. Arī jomās, kurās likumdevējam ir plaša novērtējuma brīvība, tā pieņemtajam tiesiskajam regulējumam jābūt pamatotam ar racionāliem apsvērumiem (*sk. Satversmes tiesas 2021. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. 2020-37-0106 19. punktu*).

Apstrīdētā norma pieņemta, pamatojoties uz Pašvaldību likuma 70. panta pirmās daļas 1. punktu, saskaņā ar kuru Saeima ar likumu var atlaist domi, ja tā pieļauj savā vai pašvaldības administrācijas darbībā būtiskus normatīvo aktu pārkāpumus. Tādējādi Satversmes tiesā bija pārbaudāmi juridiskie argumenti,

proti, tas, vai ir iestājies šajā normā paredzētais pašvaldības domes atlaišanas pamats. Konstatējot to, ka Rēzeknes valstspilsētas pašvaldības dome ir pieļāvusi būtiskus normatīvo aktu pārkāpumus un to, ka Pašvaldību likums šādā gadījumā pieļauj pašvaldības domes atlaišanu, tiesai nebija nepieciešams vērtēt Saeimas novērtējuma brīvībā ietilpstošo jautājumu par to, vai domes atlaišana bija nepieciešama demokrātiskā tiesiskā valstī. Tas šajā kontekstā ir politisks, nevis juridisks jautājums, kas ir un paliek Saeimas kompetencē. Satversmes tiesa var pārbaudīt vienīgi to, vai Saeimas rīcībā nav saskatāmas acīmredzamas patvaļas pazīmes. Konkrētajā gadījumā nebija konstatējami apstākļi, kas norādītu uz to, ka Saeima apstrīdēto normu būtu pieņēmusi, pārkāpjot patvaļas aizlieguma principu.

Satversmes tiesas tiesnese

Jautrīte Briede

Satversmes tiesas tiesnese

Veronika Krūmiņa

Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.